

# Сабақтың тақырыбы:

Дүкенбай Досжан «Төрт патшаны көрген кейуана»  
(хикаят)

## 2-тапсырма:

- \* <https://adebiportal.kz> сайтындағы «Келбет» бағдарламасынан Дүкенбай Досжан туралы бейнебаянды көр. Түсінгенінді баяндап жаз.

**2-тапсырма: Қою қаріппен берілген сөздердің синонимдерін жаз. Осы сөздерді қатыстырып сөйлем құрастыр.**

Д.Досжан тақырыбы бейне домбыраның қос ішегі секілді: бірі – қоңыр үнді **көне** тарихи оқиғалар тізбегі; келесісі – **ащы** шындығымен құлаққа қытымыр, шыңылтыр естілетін қазіргі өмірдің өз үңі (Герольд Бергел, жазушы).

Досжан шығармалары даралық стильмен, **бейнелі** тілімен ерекшеленеді. Жазушы кейіпкердің жан толғанысын сезім шырғалаңы, ой ағыны арқылы суреттеуге машық. Оның шығармалары әлемнің 19 тілінде **жеке** кітап болып шыққан. Екі томдық таңдамалы шығармалары жарық көрді (1990). «Құм кітабы» үшін Қазақстан мемлкеттік сұлығын алған (1996). Қазақстан Республикасының тұңғыш президентінің ғұмыр күнделігімен еліміздің тәуелсіздігін **көркем** кестелеген «Ақорда» (2005) романын жазды. Жазушы 11 роман, 23 хикаят, 100-ден астам әңгіме жазды (Нұртөре Жүсіп публицист, журналист).

**Дескриптор:**

Белгіленген сөздерге синоним жаза алады;  
Әр синонимге сөйлем құрастыра алады.

### 3-тапсырма. Мәтінді мағыналық бөлікке бөліп, әр бөлігіне ат қой. Әр бөлік бойынша екі сұрақтан дайында.

Сырғып кеп тоқтай қалған әдемі көліктен әуелі ырғып-ырғып сыптығыр жігіттер түсті. ...Әдемі көліктің терең түкпірінен сыптығырдай ұзын бойлы кісі көрінді, мәшинеден екі бүктеліп қалыпты. Сыртқа шығып белін жазды. Епті ауыздар:

Қонаев кеп қалды! — деді.

- \* Бәріміз дастарқанға осылай қол созған күйі аңырайып омалып қалыппыз.
- Тұрындар, озаттар, Қонаев көкелерің келді, - деді әлдебір өктем дауыс. Дүрк етіп түрегелейік. Әлгі өктем үннің «Қонаев» деген қарадай суық үрей шақырса дағы, «Көкелерің» деген сөз аз-аздап ішімізді жылытты. Әлгі әдемі мәшинеден түскен ұзын кісі кең адымдап келіп осылай үймелеп отырған, тұрған бізге қаратып қоңыр үнмен: «Сәлеметсіздер ме, бауырлар!»-деді. Ие, дәп солай. «Здрасти!» деген жоқ, «Армысыздар!» - дегенін естімедім, ұмытпасам... Шынымды айтсам... құлағымда қалғаны ... сол ... «Сәлеметсіздер ме бауырлар!» болыпты. Жағалай төніп, бір-бірлеп бәрімізге қол беріп, амандасып шықты.
- \* Жылы алақанынан адам жанына иінетін айтып болмас әсерлі толқын жүгіріп өтті. Состыйып тұрған біздерге әлгі ұзын келісті сирек кездесетін кісі қазақшалап былай деді:
  - Таңғы шайларыңызда ортақпын, жолдастар. Алыс жолдан әлгіде шаршап жеттім. Жоспар бойынша, сіздердің алдарыңызға, кездесуге апта бұрын келу керек еді, жол бұзылып, мәшине жүрмей, оның үстіне тығыз шаруалар қолымды байлап, кешігіп қалдым. Сайлаушыларыммен кездесуге құмартып, үлкен сезіммен, биіктеп жеткенім осы!... танысайық аманаттарың болса, оны қысылмай, ұялмай айтыңыздар!
- \* Баяғы осыдан біраз бұрын аудан, облыстан өкілдер саулап жеткен, жалпы жиналыста көлденеңнен сауал қоямын деп қарадай жазықты болып, ауызым күйгені есіме түсіп... Осылай тұрған жерімде тырс етіп үндей алсамшы. Басқарма қайнаға: «Бірдеме десеңіше!» - деген кісіше бұрылып маған қарайды.
- \* ...Үлкен кісі өзі тілге келді.
  - Ендеше, өзім бірер ауыз сөйлейін, жолдастар. Ұлы отан соғысы бітті. Жеңіс біздің қолда... Енді соғыстан кейінгі бес жылдықты жақсы аяқтап келеміз. Жақсысы сол: Мал басы күрт өсті. Өндіріс ошақтары қайта жанғырып, жанданып, жана бастады. Соғыс кезінде бықсып, өшіп тынған зауыттар қайта істеп, өнім бере бастады. Сталин жолдас, Шаяхметов жолдас «Бес жылдық жоспарды ойдағыдай, тіпті артығымен орындайды» деп үлкен сенім артып отыр сіздерге. Енді сол үлкен сенімге күдік келтіріп алмауымыз керек қой, жолдастар. Ортақ қазанға неғұрлым мол астық құйып, мал өнімдерін көп беретін болсақ — «қарнымыз тоқ, көйлегіміз көк» деген сөз, жолдастар.
- \* «Қонаевтің сөзі түсінікті шықты. Сол жолы астанадан ат арытып жеткен Қонаев қара шаруа — қалың жұрттың «тәңір жарылқасын-ай!»-деген батасын алды, сол бата биік кісіге майдан жағып, жоғарғы кеңеске депутат болып сайланды», -дейді Жәмила анам. Енді есептеп қарасам, Жоғарғы кеңеске депутат болып сайланар кезде сол Қонаев атамыз 36 жаста екен.

#### \* *Дескриптор:*

- Мәтінді мағынасына қарай бөліктерге бөле алады;
- Әр бөліктеріне сұрақтар қояды.

# Үй тапсырмасын беру

Дүкенбай Досжан туралы қосымша дереккөздерден мәлімет жинап, жазушының еңбектері туралы фотоколлаж дайында.